

PILAR 3 18

175

VEKST & UTVIKLING
siden 1843

SPAREBANKEN MØRE

Innhold

3	1. Innledning
4	2. Nøkkeltall
5	3. Sparebanken Møre
5	4. Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Møre
11	5. Kapitaldekning
16	6. Kredittrisiko
23	7. Likviditetsrisiko
25	8. Markedsrisiko
28	9. Operasjonell risiko
31	10. Compliance risiko
31	11. Strategisk risiko
31	12. Forretningsrisiko
31	13. Omdømmerisiko

1. Innledning

Denne rapporten inneholder informasjon om risikostyring, risikomåling og kapitaldekning i henhold til kravene i kapitalkravsforskriften kapittel 45 og 46. Rapporten oppdateres årlig, mens deler av vedlegget oppdateres halvårlig eller kvartalsvis. Se nærmere informasjon om oppdateringsfrekvens i vedlegget. Metodene som anvendes for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko, markedsrisiko, motpartsrisiko og operasjonell risiko er beskrevet. Videre inneholder rapporten informasjon om bankens interne måling, rapportering og styring av risiko. For supplerende opplysninger om finansiell stilling og utvikling henvises det til års- og kvartalsrapporter som gir ytterligere informasjon om risikoforhold for Sparebanken Møre. Alle tall i tabeller og figurer er oppgitt samlet for konsernet og i millioner kroner, hvis ikke annet er angitt. Informasjon knyttet til konsernets godtgjørelsesordning er gjengitt i årsrapporten.

2. Nøkkeltall

I tabellen nedenfor presenteres utvikling i regulatoriske nøkkeltall.

	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2016
Tilgjengelig kapital			
Ren kjernekapital	5 495	5 185	4 830
Kjernekapital	6 041	5 788	5 629
Ansvarlig kapital	6 743	6 318	6 132
Risikovektede eiendeler			
Risikovektede eiendeler	34 390	34 372	33 008
Kapitaldekning			
Ren kjernekapital (%)	16,0	15,0	14,6
Kjernekapitaldekning (%)	17,6	16,8	17,1
Kapitaldekning (%)	19,6	18,4	18,6
Bufferkrav			
Bevaringsbuffer (%)	2,5	2,5	2,5
Motsyklisk bufferkrav (%)	2,0	2,0	1,5
Systemrisikobuffer (%)	3,0	3,0	3,0
Samlede bufferkrav (%)	7,5	7,5	7,0
Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav (%)	4,0	3,1	3,1
Uvektet kjernekapital			
Totalt ekponeringsbeløp	74 359	70 514	65 915
Uvektet kjernekapital (%)	8,1	8,2	8,5
Liquidity Coverage Ratio			
Likvide eiendeler	7 065	6 200	5 290
Netto utgående kontantstrøm	4 477	3 910	5 826
LCR (%)	158	159	91
Net Stable Funding Ratio			
Tilgjengelig stabil finansiering	57 715	53 193	47 411
Nødvendig stabil finansiering	52 883	48 800	45 272
NSFR (%)	109	109	105

3. Sparebanken Møre

Konsernet Sparebanken Møre består av morbank og datterselskapene Møre Boligkreditt AS, Møre Eiendomsmegling AS og Sparebankeiendom AS. Morbank og Møre Boligkreditt AS er de eneste selskapene som har kredittrisiko. Sparebanken Møre har konsesjon som verdipapirforetak. Denne virksomheten er ikke skilt ut i eget foretak, men utøves hovedsakelig i morbankens seksjon Treasury & Markets. Alle datterselskap er fullt konsolidert i kapitaldekningen. Sparebanken Møre legger vekt på at de ulike enhetene i konsernet til enhver tid har tilfredsstillende kapitalisering. Det er ingen særskilte begrensninger, ut over de lovmessige, på styrets muligheter for kapitaloverføringer.

I oversikten nedenfor vises datterselskaper til morbanken Sparebanken Møre.

Selskap	Hovedvirksomhet	Eierandel (%)
Møre Boligkreditt AS	Kredittforetak	100
Møre Eiendomsmegling AS	Eiendomsmegling	100
Sparebankeiendom AS	Eiendomsforvaltning	100

Konsernet har to pensjonsordninger, en ytelsesbasert pensjonsordning og en innskuddsbasert pensjonsordning. Ytelsesplanen er sikret gjennom innbetalinger til bankens pensjonskasse. Den eksisterende ytelsesbaserte pensjonsordningen ble lukket for nye medlemmer pr 31.12.2009. Med virkning fra 31.12.2015 ble ytelsesordningen ytterligere lukket ved at alle ansatte født i 1959 eller senere ble overført fra ytelsespensjon til innskuddspensjon.

4. Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Møre

4.1 Risiko- og kapitalstyring

Overordnet formål med risikostyring og kontroll er å sikre at man oppnår de fastsatte mål, sikre effektiv drift, håndtering av risikoer som kan hindre oppnåelse av forretningsmessige mål, sikre intern og ekstern rapportering av høy kvalitet, og sikre at konsernet opererer i samsvar med relevante lover, regler og interne retningslinjer. Å ta risiko er et grunnleggende trekk ved å drive bankvirksomhet, og risikostyring er således et sentralt område i den daglige driften og i styrets løpende fokus.

4.2 Risikoeksponering og -toleranse

Sparebanken Møre eksponeres for flere ulike typer risikoer. De viktigste risikogruppene er:

Kredittrisiko: Konsernets største risikoområde. Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Inkludert i dette risikoområdet er også motpartsrisiko og konsentrasjonsrisiko

Likviditetsrisiko: Risiko for at konsernet ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig finansiering til enhver tid

Markedsrisiko: Risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser og renter

Operasjonell risiko: Risiko for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser

Compliance risiko: Compliancerisiko er løpende og fremtidig risiko med hensyn til inntjening og kapital knyttet til brudd på eller manglende etterlevelse av lover, forskrifter, standarder, policyer, retningslinjer, prosedyrer/rutiner eller etiske standarder. Compliancerisiko oppstår også der lover og regler for produkter og kundeoppfølging kan være tvetydig eller mangelfullt testet.

Strategisk risiko: Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser for vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. I Sparebanken Møre er denne risiko gruppert i fire hovedgrupper: strategiutvikling, strategisk vekst, produktlønsomhet og datterselskap.

Forretningsrisiko: Risiko for uventede inntektssvingninger som har andre årsaker enn kredittrisiko, markedsrisiko eller operasjonell risiko. Bankens inntjening skal være et produkt av kunderelaterte aktiviteter, ikke finansiell risikotaking. Ved vesentlige endringer i, eller etablering av nye, produkter eller forretningsområder skal det foreligge en vurdering av konsekvens for konsernets og de berørte selskapers risiko før iverksettelse.

Omdømmerisiko: Kritiske suksessfaktorer for å bevare et godt omdømme vurderes å være kompetente medarbeidere, korrekte holdninger og handlemåter, god intern og ekstern kommunikasjon, og velfungerende målemetoder. Banken gjennomfører egne målinger av kundetilfredshet, i tillegg til å være inkludert i regionale omdømmemålinger.

Sparebanken Møre forsøker å ta hensyn til samspillet mellom de ulike risikoområdene ved fastsettelse av risikotoleranse for de ulike risikoområdene. Overordnet er det de interne forhold, rammebetingelser, kundegrunnlag mv. i konsernet som danner grunnlag for hvilken overordnet risikoeksponering man ønsker å legge til grunn.

Basert på evaluering av risikoprofil, styring og kontroll legger Sparebanken Møre følgende overordnet risikotoleranse til grunn for de ulike risikoområdene:

- Kredittrisiko: Det aksepteres moderat risiko
- Markedsrisiko: Det aksepteres lav risiko
- Likviditetsrisiko: Det aksepteres moderat risiko
- Operasjonell risiko: Det aksepteres lav risiko

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for økonomisk kapital for å kunne dekke uventede tap. Det beregnes forventet tap og økonomisk kapital for alle hovedgrupper av risiko, og for ulike forretningsområder i konsernet. Forventet tap beskriver det beløpet man statistisk sett må forvente å tape i løpet av en periode på 12 måneder. Økonomisk kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener er nødvendig for å dekke den faktiske risikoen konsernet har pådratt seg. Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av økonomisk kapital.

4.3 Intern prosess for risiko og kapitalstyring (ICAAP)

Sparebanken Møres langsiktige strategiske utvikling og måloppnåelse støttes ved god risiko- og kapitalstyring. Overordnet formål med risikostyring og kontroll er å sikre at man oppnår de fastsatte mål, sikre effektiv drift, håndtering av risikoer som kan hindre oppnåelse av forretningsmessige mål, sikre intern og ekstern rapportering av høy kvalitet, og sikre at konsernet opererer i samsvar med relevante lover, regler og interne retningslinjer. Å ta risiko er et grunnleggende trekk ved å drive bankvirksomhet, og risikostyring er således et sentralt område i den daglige driften og i styrets løpende fokus.

Styret i Sparebanken Møre har vedtatt overordnede retningslinjer for styring og kontroll i konsernet, samt risikopolicy. Konsernet skal ha lav til moderat risikoprofil, hvor inntjeningen skal være et produkt av kunderelaterte aktiviteter, og ikke finansiell risikotaking. Det er videre vedtatt egne policyer for hvert vesentlige risikoområde; kredittrisiko, motpartsrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko. Risikostrategiene vedtas av styret, og revideres minimum årlig eller når spesielle forhold skulle tilsi det. Konsernet har etablert en oppfølgings- og kontrollstruktur som skal sørge for at strategisk plans overordnede rammeverk blir overholdt.

Styret i Sparebanken Møre har det overordnede ansvaret for å påse at banken og konsernet har en kapitaldekning som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og konsernets virksomhet, samt sørge for at Sparebanken Møre er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret skal videre påse at risikostyringen og internkontrollen er god og systematisk, og at dette er etablert i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, pålegg, eksterne og interne retningslinjer. Styret fastsetter videre prinsippene og retningslinjene for risikostyring og internkontroll for de ulike aktivitetsnivåene, og reviderer og vedtar jevnlig, og minst årlig, ulike strategier og retningslinjer for risikostyringen.

Kapitaldekningsregelverket krever at banken, i tillegg til å beregne minstekrav til ansvarlig kapital etter Pilar 1, gjennomfører en intern kapitalvurderingsprosess, ICAAP. Vurderingen av kapitalbehovet gjennom ICAAP skal være framtidsrettet og ta hensyn til forretningsplaner, vekst og tilgang til kapitalmarkedene. ICAAP gjennomføres som en del av ICAAP og er en prosess for identifisering, måling, styring og overvåking av likviditets- og finansieringsrisiko, samt vurdere likviditetsposisjoner og likviditetsrisiko. ICAAP skal være en vesentlig og integrert del av Sparebanken Møres strategiprosess. Normalt skal ICAAP gjennomføres årlig, og ICAAP skal vedtas i sammenheng med behandling av strategisk plan.

Basert på kapitaldekningsregelverket består minimumskravet for kapitaldekning av et Pilar 1- og et Pilar 2-tillegget gjelder for risikoer som ikke er dekket eller bare delvis er dekket av Pilar 1. Finanstilsynet fastsatte bankens Pilar 2-krav til 1,7 prosent gjeldende fra 31. mars 2019. Finansdepartementet har besluttet at den motsykliske bufferen skal økes med 0,5 prosentpoeng til 2,5 prosent fra 31. desember 2019. Det totale minimumskravet til ren kjernekapital er således endret til 14,2 prosent. Styret har løpende oppfølging av kapitaldekningen i konsernet og vil raskt være i stand til å iverksette tiltak dersom behovet for kapitalstyrking avtegner seg.

I forbindelse med ICAAP gjennomføres det to ulike typer scenariomodelleringer og stresstester. Den første metoden baserer seg på simuleringer i forhold til langsiktig strategisk plan (økonomisk simuleringsmodell). Den andre metoden har fokus på stresstesting av kredittområdet. Med utgangspunkt i strategisk plan gjennomføres det en rekke simuleringer av alle indikatorene enkeltvis for å se hvordan disse påvirker Sparebanken Møres økonomiske utvikling vedrørende nivå for kjernekapital, ren kjernekapital, mulighet til å utbetale utbytte og andre nøkkeltall.

Beregninger viser at Sparebanken Møre i utgangspunktet har en robust ren kjernekapitaldekning til å håndtere ekstreme situasjoner. Store kredittap er det som i utgangspunktet har aller størst effekt, både i forhold til ren kjernekapitaldekning og resultatutvikling. Beregningene viser likevel at selv i ekstreme situasjoner, med store tap over en tre-årsperiode, samtidig med fall i utlåns- og rentemarginer, vil Sparebanken Møre ha en god ren kapitaldekning. Nedgangen i ren kjernekapital gitt det kraftigste nedgangsscenarioet, er mindre enn bevaringsbufferen – en buffer som skal hindre at kapitalen faller under minimumskravet i kraftige nedgangsperioder. Den kapitalmessige situasjonen følges også løpende gjennom risikorapporteringen, og konsernet vil agere på et tidligere tidspunkt enn de tidspunktene scenarioanalysene anslår.

4.4 Organisering og ansvar

Risikostyringsprosessen er fundert på bankens og konsernets bedriftskultur. Denne inkluderer ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen. De ansattes integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger er fundamentale elementer i en velfungerende bedriftskultur. Velutviklede kontroll- og styringstiltak kan ikke kompensere for en dårlig bedriftskultur. Med bakgrunn i dette har Sparebanken Møre etablert klare etiske retningslinjer og et tydelig verdigrunnlag som er godt kommunisert i hele organisasjonen. Sparebanken Møre legger vekt på uavhengighet i risikostyringen. Ansvaret for, og gjennomføringen av risikostyring og kontroll er derfor delt mellom styret, ledelsen og ulike forretningsenheter/operative ledere. Bankens uavhengige risikostyrings- og kontrollenheter er samlet i en enhet, Seksjon Risikostyring og Compliance.

Styret i Sparebanken Møre har det overordnede ansvaret for å påse at banken og konsernet har en kapitaldekning som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og konsernets virksomhet, samt sørge for at Sparebanken Møre er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret skal videre påse at risikostyringen og internkontrollen er god og systematisk, og at dette er etablert i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, pålegg, eksterne og interne retningslinjer. Styret fastsetter videre prinsippene og retningslinjene for risikostyring og internkontroll for de ulike aktivitetsnivåene, og reviderer og vedtar jevnlig, og minst årlig, ulike strategier og retningslinjer for risikostyringen.

Revisjons- og risikoutvalgene velges av og blant styrets medlemmer. Utvalgene er underutvalg av styret, hvis formål er å foreta mer grundige vurderinger av utpekte saksområder og rapportere resultatet til styret. Revisjons- og risikoutvalgene skal se til at institusjonen har en uavhengig og effektiv ekstern og intern revisjon og en tilfredsstillende regnskapsrapportering og risikohåndtering i samsvar med lover og forskrifter.

Administrerende direktør har ansvar for at det er etablert en forsvarlig risikostyring og internkontroll på basis av vurderinger, prinsippfastsettelse og retningslinjer fastsatt av styret. Administrerende direktør er ansvarlig for at det etableres et godt kontrollmiljø på alle nivå i banken, og skal gjennomføre en løpende oppfølging av endringer i bankens risikoer, og påse at disse er forsvarlig ivaretatt i samsvar med styrets retningslinjer. Administrerende direktør skal sørge for at bankens risikostyring og internkontroll er dokumentert i henhold til gjeldende lover, regler, forskrifter og vedtekter, og skal minst én gang i året utarbeide en samlet vurdering av risikosituasjonen, som skal forelegges styret til behandling.

Avdeling Risikostyring har ansvar for å utarbeide systemer, retningslinjer og prosedyrer for å identifisere, måle, rapportere og følge opp bankens viktigste iboende risikoer. Avdelingen er uavhengig av operativ virksomhet og har ansvaret for å sørge for at Sparebanken Møres totale risikoeksponering blir rapportert til administrerende direktør og styret, herunder resultater av gjennomførte stresstester. Videre har avdelingen det koordinerende hovedansvaret for konsernets IRB-system. Funksjonen er en sentral premissleverandør og rådgiver i strategiprosessen knyttet til risikovurderinger, risikotoleranse og operasjonalisering av bankens overordnede mål med hensyn til risikoer. Avdelingen har også ansvar for å lede årlig ICAAP-arbeid, og for å koordinere årlig internkontrollbekreftelser fra de operative lederne. Avdelingen inngår i Seksjon Risikostyring og Compliance som rapporterer direkte til administrerende direktør.

Avdeling Compliance har ansvaret for å sikre etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift, videre koordinerer avdelingen den årlige internkontrollbekreftelsen, er ansvarlig for den kvalitative valideringen av IRB-systemet og innehar rollen som Personvernombud Sparebanken Møres styre vedtar årlig egen complianceinstruks. Complianceansvarlig rapporterer direkte til Sparebanken Møres administrerende direktør, men er organisatorisk underlagt leder for Seksjon Risikostyring og Compliance. Avdelingen er ansvarlig for å følge opp at konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter, og er uavhengig av operativ drift.

Avdeling Kreditt er ansvarlig for bankens kredittrammeverk. Avdelingen gjennomfører kreditt- og fullmaktskontroller, og styrer administrerende direktørs kredittkomite. Avdelingen inngår i Seksjon Risikostyring og Compliance.

Avdeling Økonomi har ansvaret for konsernets samlede økonomistyring/-rapportering, og inngår i Seksjon Økonomi, Regnskap og Eiendom.

Operative ledere på vesentlige virksomhetsområder skal aktivt engasjere seg i prosessen rundt vurderingen av om etablert risikostyring og internkontroll blir gjennomført som forutsatt. Det legges til grunn at ledere på alle plan i organisasjonen overvåker vedtatte kontrolltiltak innenfor sitt ansvarsområde.

Administrerende direktør sin kredittkomité behandler større engasjement og saker av spesiell karakter, og skal avgi en uavhengig innstilling til administrerende direktør. Kredittkomiteen legger særskilt vekt på å avdekke risiko i tilknytning til den enkelte søknad og gjennomfører en egen vurdering av kredittrisiko. I tillegg til dette vurderes om det enkelte engasjement er i henhold til konsernets kredittrisikostrategi, kredittpolitikk, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner.

Internrevisor er en overvåkningsinstitusjon som, uavhengig av administrasjonen for øvrig, foretar systematiske risikovurderinger, kontroller og undersøkelser av Sparebanken Møres internkontroll for å vurdere om den virker hensiktsmessig og betryggende. Bankens styre godkjenner internrevisjonens ressurser og årsplaner. Internrevisor skal også diskutere plan og omfang av revisjonsarbeidet med revisjons- og risikoutvalget.

4.5 Styring og kontroll

Sparebanken Møre har fokus på korrekt, fullstendig og tidsriktig rapportering av risiko- og kapitalforhold. Med bakgrunn i dette er det etablert flere ulike periodiske rapporteringer som er rettet mot administrerende direktør, bankens ledergruppe og styret, samt rapporteringer som er rettet ut mot de enkelte segmenter og avdelinger, herunder også mot kundeansvarlige. De mest vesentlige rapporteringene som utarbeides gjennom året angis nedenfor:

ICAAP gjennomføres og rapporteres minst årlig. Styret tar aktivt del i gjennomgangen og etablerer eierskap til prosessen, blant annet gjennom ICAAPs sentrale rolle i langsiktig strategisk plan. Det er utarbeidet egne retningslinjer for arbeidet med ICAAP i Sparebanken Møre. ICAAP gjennomgås i bankens ledergruppe, risikoutvalget og i styret.

Balansert Målstyringsrapport (BMS) utarbeides hver måned av avdeling Økonomi og synliggjør status og utvikling på de viktigste faktorene for Sparebanken Møres måloppnåelse. Rapporten oversendes til banksjefene og bankens ledergruppe, og er en integrert del av den økonomiske rapporteringen til styret.

Risikorapport utarbeides månedlig av avdeling Risikostyring. Denne er et sentralt element i Sparebanken Møres løpende uavhengige oppfølging av risikobildet. Risikorapport etter påfølgende kvartalsslutt er også utvidet med utfyllende kommentarer fra ulike fagmiljø i konsernet. Rapporten behandles i bankens ledergruppe, risikoutvalg og i styret.

Internkontrollrapportering utarbeides årlig. I denne gjennomføres det en vurdering av om internkontrollen er tilstrekkelig i forhold til risikotoleransen som omfatter vurdering og kommentarer til eget arbeid med internkontrollen, gjennomgang av alle viktige risikoområder, vurdering av egen etterlevelse av eksternt og internt regelverk, samt foreslåtte og planlagte forbedringstiltak. Internkontrollrapporteringen behandles i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og i styret.

Compliancerapporter utarbeides kvartalsvis, og inneholder vurderinger av etterlevelse av lover og forskrifter, inkludert utførte kontroller og avdekte avvik. Videre inneholder rapportene endringer i rammebetingelser og implementering av endringer i konsernets rammeverk, oppfølging av etablerte tiltak med bakgrunn i merknader fra ekstern og intern revisor, og fra Finanstilsynet, samt internt etablerte tiltak. Compliancerapporter behandles i eget møte med administrerende direktør, bankens ledergruppe, risikoutvalg og i styret.

Rapporter fra ekstern og intern revisor behandles av bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalgene og styret. Både intern og ekstern revisor har minst årlige møter med revisjons- og risikoutvalgene. Resultater fra rapporter med tiltak og tidsfrister følges opp av bankens ledergruppe månedlig.

Rapportering om utlån til boligformål og forbrukslån utarbeides kvartalsvis for bankens styre. Rapporteringsportal er etablert i Sparebanken.

Rapporteringsportal er etablert i Sparebanken Møre hvor hver enkelt medarbeider med kundeansvar har tilgang til rapporter som viser status og utvikling i sin porteføljes kredittrisiko. Portalen er hierarkisk oppbygd slik at ledelsen i Sparebanken Møre kan følge utviklingen innenfor sitt ansvarsområde. Rapporteringene benyttes også til analyser av kunder, porteføljer og bransjer. Portalen gir videre kundeansvarlige oversikt over kunders posisjoner og rammer relatert til eksponering i finansielle instrument.

Økonomi- og regnskapsrapporter utarbeides månedlig, herunder månedlig beregning av forventet tap, samt tapsgjennomgang av portefølje med fokus på individuelle nedskrivningsbehov. Rapporteringen behandles i bankens ledergruppe, revisjonsutvalg og i styret.

5. Kapitaldekning

5.1 Kapitaldekningsregelverket

Kapitaldekningsregelverket har som formål å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom et mer risikosensitivt kapitalkrav, bedre risikostyring og kontroll, tettere tilsyn og mer informasjon til markedet.

Kapitaldekningsforskriften bygger på tre pilarer:

Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging (ICAAP)

Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Sparebanken Møres kapitaldekning er beregnet i henhold til metodene angitt nedenfor. Styret i Sparebanken Møre legger til grunn at konsernet skal være godt kapitalisert, både under lavkonjunkturer og høykonjunkturer. Kapitalvurderinger (ICAAP) gjennomføres årlig, og konsernets kapitalstrategi er basert på risiko i virksomheten, hvor effekten av ulike stressscenarier er tatt hensyn til.

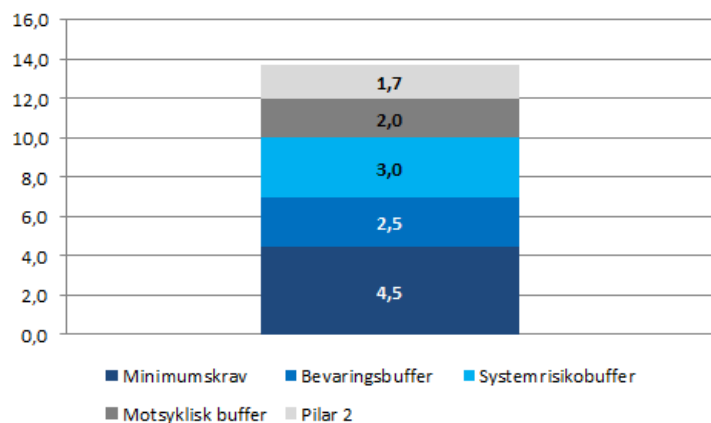
Sparebanken Møre har Finanstilsynets tillatelse til å beregne kapitaldekning for regulatorisk formål med følgende metoder:

Risikotype	Portefølje	Regulatorisk metode
Kredittrisiko	Stater og sentralbanker	Standardmetoden
	Lokale og regionale myndigheter	Standardmetoden
	Offentlige foretak	Standardmetoden
	Institusjoner	Standardmetoden
	Spesialiserte foretaksengasjement	Grunnleggende IRB
	Øvrige foretaksengasjement	Grunnleggende IRB
	Massemarkedsengasjement med pant i fast eiendom	IRB
	Øvrige massemarkedsengasjement	IRB
Markedsrisiko	Egenkapitalinstrument	Standardmetoden
	Gjeldsinstrument	Standardmetoden
	Valutarisiko	Standardmetoden
Operasjonell risiko	Konsern	Basismetode

Minstekravet til ren kjernekapital ved årsskiftet for Pilar 1 er 12,0 prosent. Den motsykliske kapitalbufferen ble økt fra og med 31. desember 2017 til 2 prosent og vil f.o.m. 31. desember 2019 ytterligere økes til 2,5 prosent. Finanstilsynet fastsatte i 2016 Sparebanken Møres Pilar 2-tillegg til 1,8 prosent. Ved ny vurdering av dette tillegget i 2018 ble det redusert til 1,7 %, dog minimum 590 millioner kroner, med virkning fra 31. mars 2019. Finansdepartementet har fastsatt minstekrav til uvektet egenkapitalandel på 3 prosent med ikrafttredelse 30. juni 2017. I tillegg skal det være en kjernekapitalbuffer på minst 2 prosent.

Styret i Sparebanken Møre har vedtatt at konsernets rene kjernekapital skal minimum utgjøre 14,8 %. Det legges vekt på at de ulike enhetene i konsernet til enhver tid har tilstrekkelig kapitalisering.

Det regulatoriske kapitaldekningskravet er vist nedenfor, hensyntatt nytt Pilar 2-tillegg pr 31. mars 2019.

5.2 Ansvarlig kapital

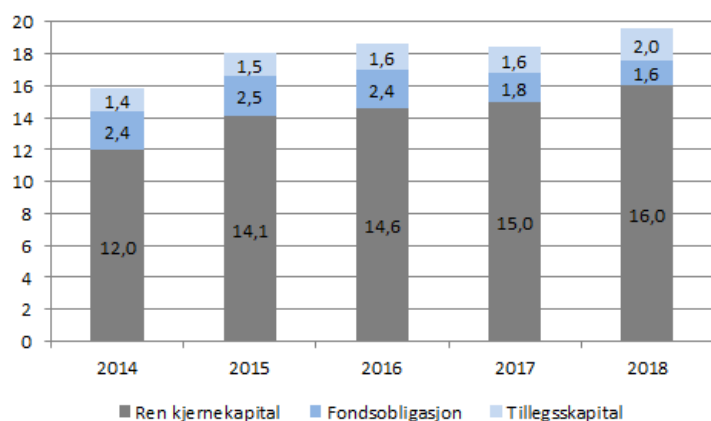
Nedenfor følger en oversikt over sammensetningen av ansvarlig kapital for Sparebanken Møre som konsern, som morbank og ansvarlig kapital i Møre Boligkreditt.

	KONSERN	MORBANK	MØRE BOLIGKREDITT
Kapitalinstrumenter som kvalifiserer som ren kjernekapital	1 342	1 342	1 600
Opptjent egenkapital i form av tilbakeholdte resultater	4 394	4 165	0
Verdijustering av fin. eiendeler og forpliktelser målt til virkelig verdi	-14	-13	-1
Goodwill	0	0	0
Andre immaterielle eiendeler	-54	-54	0
Justert forventet tap IRB-portefølje	-173	-137	-32
Ren kjernekapital	5 495	5 303	1 567
Kapitalinstrumenter som kvalifiserer som annen godkjent kjernekapital	546	546	0
Kjernekapital	6 041	5 849	1 567
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital	703	703	0
Ansvarlig kapital	6 744	6 552	1 567

5.3 Faktisk kapitaldekning

Konsernets kapitaldekning ved utgangen av 2018 ligger over de regulatoriske kapitalkravene og internt satt minimumsmålsetting for ren kjernekapital. Ansvarlig kapital utgjør 19,6 % (18,4 %), kjernekapital utgjør 17,6 % (16,8 %) og ren kjernekapital utgjør 16,0 % (15,0 %). Sparebanken Møre har et kapitalkrav knyttet til overgangsordningen vedrørende Basel I-gulvet ved utgangen av 2018 på 37 mill. kroner som tilsvarer et beregningsgrunnlag på 460 mill. kroner.

Status og utvikling i faktisk kapitaldekning er vist nedenfor.

	KONSERN	MORBANK	MØRE BOLIGKREDITT
Risikovektet balanse	34 390	34 880	9 970
Minimumskrav til ren kjernekapitaldekning	1 548	1 570	449
Bevaringsbuffer	860	872	249
Systemrisikobuffer,	1 032	1 046	299
Motsyklisk kapitalbuffer	688	698	200
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	2 580	2 616	748
Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav	1 368	1 117	370
Ansvarlig kapital (%)	19,6	18,8	15,7
Kjernekapital (%)	17,6	16,8	15,7
Ren kjernekapital (%)	16,0	15,2	15,7

En oversikt over sammensetningen av risikovektede eiendeler som danner grunnlaget for kapitalkravet.

	Konsern		Morbank		Møre Boligkreditt	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Kredittrisiko	30 794	29 247	32 391	30 631	5 042	4 109
- Standard metoden	1 795	2 152	7 995	7 515	505	211
- Grunnlegende IRB (F-IRB)	28 999	27 095	24 396	23 116	4 537	3 898
Motpartsrisiko (CCR)	0	0	0	0	0	0
CVA	554	363	55	43	498	320
Markedsrisiko	0	0	0	0	0	0
Operasjonell Risiko	2 582	2 495	2 434	2 328	477	505
Gulvjustering	460	2 267	0	0	3 944	3 995
Total	34 390	34 372	34 880	33 002	9 961	8 929

5.4 Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel er definert som et kapitalmål dividert på et eksponeringsmål. Kapitalmålet består av kjernekapital, og eksponeringsmålet omfatter samtlige balanseførte poster og ikke-balanseførte poster beregnet uten risikovekting. Sikkerheter skal som hovedregel ikke redusere engasjementsbeløpet, og motregning av utlån og innskudd er ikke tillatt. Minstekravet til uvektet kjernekapitalandel er fastsatt til 3%. I tillegg skal alle banker ha en uvektet kjernekapitalandelsbuffer på minst 2%. Sammenhengen mellom eksponeringsmålet i uvektet kjernekapitalandel og regnskapsmessig balanse er som følger:

	31.12.2018	31.12.2017
Balanseførte eiendeler	69 934	66 058
Justering for derivattransaksjoner	1 523	1 058
Justering for poster utenom balansen	2 901	3 398
Eksponering i uvektet kjernekapitalandel	74 358	70 514
	31.12.2018	31.12.2017
Regnskapsmessig eksponering		
Regnskapsmessig eksponering, utenom derivater og gjenkjøpsavtaler, men inklusive sikkerheter	69 934	66 058
Regnskapsmessig eksponering	69 934	66 058
Derivateksponering		
Markedsverdi	984	843
Potensiell fremtidig eksponering	539	215
Total derivateksponering	1 523	1 058
Gjenkjøpsavtaler		
Total eksponering i gjenkjøpsavtaler	0	0
Eksponeringer utenom balansen		
Ekponering utenfor balansen i brutto pålydende.	2 901	3 398
Justering for konvertering til kredittkivalent beløp	0	0
Total eksponering utenom balansen	2 901	3 398
Kapital og total eksponering		
Eksponering	74 358	70 514
Kjernekapital	6 040	5 788
Uvektet kjernekapitalandel (%)	8,1	8,2

6. Kredittrisiko

6.1 Generelt om kredittrisiko

Kredittrisiko er konsernets største risikoområde, og defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Konsernet eksponeres for denne risikoformen gjennom utlånsprodukter til privatmarkeds- og næringslivskunder, samt gjennom aktiviteter i seksjon Treasury & Markets.

6.2 Styring og måling av kredittrisiko

Kredittrisikostrategien revideres og vedtas årlig av styret. Strategien fokuserer på risikosensitive rammer som er satt sammen slik at de på en mest hensiktsmessig og effektiv måte styrer konsernets risikoprofil på kredittområdet. Videre er det etablert rammer, retningslinjer og fullmaktsreglement som bygger opp under Sparebanken Møres kredittrisikostrategi og langsiktige strategiske plan.

Avdeling risikostyring har etablert månedlige porteføljestyrrapporter som sikrer at eventuelle avvik fra de strategiske målene fastsatt i kredittrisikostrategien blir avdekket. Ledere for henholdsvis næringsliv og personmarked har et selvstendig ansvar for den løpende overvåkingen av status, for å avdekke avvik i forhold til de samme strategiske målene, og for å iverksette tiltak ved eventuelle avvik.

Styret er ansvarlig for konsernets innvilgelse av lån og kreditter. Innenfor visse rammer delegeres fullmakt til administrerende direktør for det operasjonelle ansvaret for beslutning i kredittsakene. Innenfor sine fullmakter kan igjen administrerende direktør videre delegerer fullmakter. Bevilgningsfullmaktene er personlige og er gradert etter kriterier som størrelse på bevilgning, engasjementsgrense, kundens totale lånegjeld, samt risikoklasse. Fullmaktene er videre knyttet til stillingsnivå. Det foreligger også eget fullmaktstabla knyttet til tapsvurderinger.

Sparebanken Møre benytter aktivt interne rapporter for å overvåke nivå og utvikling av konsernets kredittportefølje. Hver enkelt medarbeider med kundeansvar har tilgang til rapporter som viser status og utvikling i sin porteføljes kredittrisiko. Rapportene er hierarkisk oppbygd slik at ledelsen i banken kan følge utviklingen innenfor sitt ansvarsområde. Rapporteringene benyttes også til analyser av kunder, porteføljer og bransjer.

Konsernet har utarbeidet egne risikomodeller for næringslivssegmentet og personmarkedet som benyttes i månedlig måling og rapportering av kredittrisiko. Det er også utviklet egne søknadsscoremodeller for de to kundesegmentene som benyttes i kredittinnvilgelsesprosessen.

Konsentrasjonsrisiko styres i forhold til ramme for bransjeandeler, volatile næringer, største enkeltengasjementer og samlet ramme for store engasjementer. Det gjennomføres periodiske stresstester for å vurdere tapspotensialet i kredittporteføljen som følge av store, men ikke usannsynlige, negative endringer i rammebetingelsene.

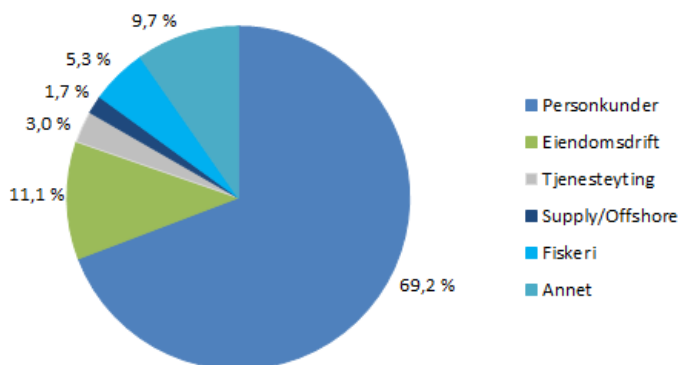
Risikoutvikling i porteføljene måles og overvåkes blant annet ved hjelp av beregnet sannsynlighet for mislighold (PD) og forventet tap (EL). Banken benytter egenutviklede modeller for misligholdssannsynlighet (PD), forventet tapsgrad (LGD) og forventet eksponering ved mislighold (EAD). Disse parameterne beregnes månedlig på kundenivå og benyttes i kredittgiving og prising, beregning av risikojustert lønnsomhet, balansert målstyring, samt ved beregning av behov for gruppenedskrivning.

Selv om både betalingsevne og sikkerhet vurderes betryggende, er finansieringen ikke interessant med mindre banken, på kort eller lang sikt, oppnår tilfredsstillende lønnsomhet på allokert kapital. Prising av engasjement er en integrert del av kredittbeslutningen. Det gjennomføres periodiske stresstester for å vurdere tapspotensialet i kredittporteføljen som følge av store, men ikke usannsynlige negative endringer i rammebetingelser.

6.3 Utvikling i kredittrisiko

Kredittrisiko representerer Sparebanken Møres største risikoområde. Konsernet har en moderat risikoprofil for kredittrisiko, slik denne er definert gjennom konsernets kredittrisikostrategi. Strategien gir rammer blant annet for konsentrasjon knyttet til bransjer og engasjementstørrelser, geografisk eksponering, vekstmål og risikonivå.

Sparebanken øre har et godt diversifisert utlånsportefølje som vist i figuren nedenfor.

Annet - 9,7 % - inneholder

Finansiell tjenesteytelse	2,1 %
Annen industri	1,6 %
Fiskeindustri	1,1 %
Verftsindustri	1,2 %
Bygg og anlegg	1,2 %
Handel	1,2 %
Jordbruk	0,9 %
Diverse	0,4 %

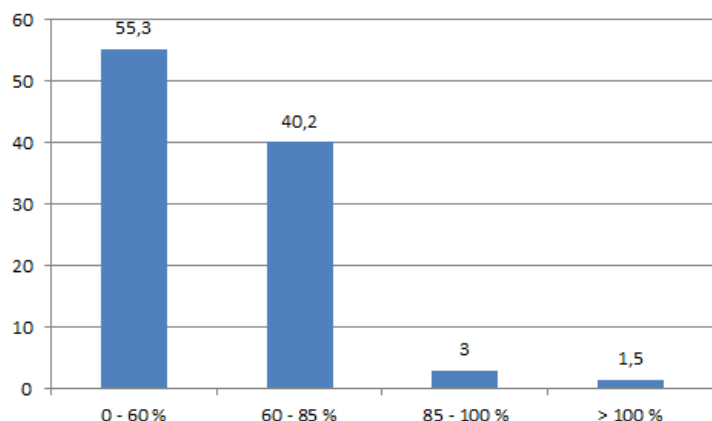
Næringslivsmarked

Samlet EAD utgjorde ved inngangen til 2018 MNOK 19.852. I løpet av året er EAD økt med MNOK 1.604, tilsvarende 8,1 %. Andelen av engasjement i de to beste risikoklassene har økt i løpet av 2018, fra 55,46 % til 56,50 %, og andelen i høyrisikoklassene har økt med knapt 1,0 p.e. Ordinært utlånsvolum utgjorde ved nyttår totalt MNOK 16.634 (ECL-korrigert). Etter god vekst i 2017 (8,4 %) har utlånsvolumet i 2018 økt med ytterligere MNOK 1.331 til total MNOK 17.964, tilsvarende en vekst på 8,0 %. Differansen mellom EAD og utlånsvolum, MNOK 3.492, består i hovedsak av garantier (MNOK 1.403) samt kredittekvivalente størrelser av terminkontrakter og renteforretninger, i tillegg til ubenyttede kredittrammer og nedskrivninger/tapsavsetninger.

Eksponeringen mot porteføljen supply/offshore utgjorde ved utgangen av 2018 MNOK 1.851 og 1,7 prosent av den utlånsporteføljen.

Utlån til næringsseidom er Sparebanken Møres største konsentrasjon mot en enkelt bransje og utgjorde ved årslutt MNOK 7.437, tilsvarende 11,1 prosent av den totale utlånsporteføljen.

Personmarked Utlån til personmarkedet utgjør 69 prosent av Sparebanken Møres portefølje. Mesteparten av denne porteføljen består av boliglån med god kvalitet og lavt tapspotensiale. Om lag 96 prosent av pantesikrede lån til personmarkedet er innenfor 85 prosent belåningsgrad. Figuren nedenfor viser fordelingen av «Loan-To-Value» (LTV).

6.4 IRB-systemet

Konsernet benytter seg av kredittscoringmodeller for risikoklassifisering, risikoprising og porteføljestyring. Alle kundeengasjementer i IRB systemet scores månedlig. I tillegg scores alle kunder ved eventuelle endringer av engasjementet. Ved hver scoring beregnes PD, LGD og EAD. Beregninger skjer i internt utviklede modeller, med bruk av både interne og eksterne data. Modellene er tilpasset kundetype og vurderingssituasjon. Systemet benytter ikke eksterne ratinger.

Sannsynlighet for mislighold – PD

Sparebanken Møre anser et engasjement som IRB misligholdt dersom:

- et krav over kr 1.000,- er forfalt med mer enn 90 dager, eller
- det er foretatt en nedskrivning eller tapsavsetning på et av kundens engasjement, eller
- kunden er konkurs

De IRB-godkjente PD-modellene er utviklet ved bruk av logistisk regresjon på bankens egne erfaringsdata. I tillegg benyttes data fra eksterne kilder der dette er relevant. Modellene er innrettet mot prediksjon av mislighold i henhold til bankens misligholdsdefinisjon. Modellene kalibreres deretter for Pilar 1-formål. De kalibrerte modellene benyttes til å beregne bankens regulatoriske krav til ansvarlig kapital.

Tapsgrad ved mislighold – LGD

Med grunnleggende IRB godkjenning har Sparebanken Møre tillatelse til å beregne LGD for massemarkedsengasjement ved bruk av interne modeller. Banken bruker en modell som tar hensyn til blant annet engasjementstype, sikkerhetstype, forventet tid til konstatering, tilfriskningsgrad og forventet kostnad knyttet til eventuell inndrivelse av pant. For å beregne nedgangsjustert LGD brukes et gult på 20 prosent, samt at det legges det på sikkerhetsmarginer på modellparameterne. For spesialiserte foretaksengasjement benyttes LGD på 45 prosent. For øvrige foretaksengasjement benyttes Finanstilsynets referansemodell.

Eksponering ved mislighold – EAD

EAD angir hvilken eksponering som forventes på et engasjement hvis og når dette går i mislighold. For å beregne EAD legges en andel av eksponeringer utenom balansen til regnskapsmessig eksponering for det enkelte engasjement. Mest vesentlig er uttrukket bevilgning, der banken bruker en konverteringsfaktor på 1,00 for massemarked og 0,75 for foretak.

Forventet tap – EL EL beskrives som et engasjements forventede tapsgrad. Multiplisert med EAD beskriver EL konsernets forventede tap på et engasjement.

6.5 Bruk av sikkerheter

I tillegg til vurdering av gjeldsbetjeningsevne, benytter konsernet ulike sikkerheter for å redusere kredittrisiko avhengig av marked og type transaksjon. Hovedprinsippet for verdivurdering av sikkerheter er at realisasjonsverdien, slik den antas å være når banken har behov for sikkerheten, legges til grunn. Med unntak av engasjement hvor det er foretatt nedskrivning er sikkerhetenes verdi beregnet under forutsetning om fortsatt drift. Ved vurdering av sikkerheter tas det hensyn til estimerte salgskostnader. Hovedtyper av pant som benyttes er pant i fast eiendom (bolig/næringsbygg), garantier, kausjoner, registrerbart løssøre, varelager, driftstilbehør, konsesjoner eller avtaler om motregning. Garantier utgjør en liten del av bankens risikoeksponering og det benyttes garantister fra privatpersoner (forbrukerkausjoner), foretak (profesjonelle), garantiinstitutter og banker. Verdivurdering er en del av kredittbeslutningen. Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Sparebanken Møre stiller krav om inngåelse av CSA-avtale før derivathandel mot enhver interbankmotpart. Dette gir Sparebanken Møre sikkerhet for en gitt eksponering. Avtalen med motpart definerer når pant skal overføres mellom partene. Sparebanken Møre praktiserer kontantpant mot sine motparter. Markedsverdien av alle derivater inngått mellom Sparebanken Møre og motparten avregnes enten daglig eller ukentlig. I tillegg til en vurdering av gjeldsbetjeningsevne og framtidig realisasjonsverdi av sikkerheter, er finansielle engasjementsvilkår (covenants) tatt inn i de fleste kredittavtaler for større næringslivskunder. Disse vilkårene er et supplement for å redusere risiko og sikre god oppfølging og styring av engasjementene.

For både foretaksporteføljen (ikke inkludert spesialiserte foretak) og massemarkedsporteføljen benyttes sikkerhet i beregning av LGD i henhold til Kapitalkravforskriften. I bankens kredittgivning tas det også pant i sikkerheter for spesialiserte foretak, men disse blir ikke hensyntatt i beregningen av kapitalkrav. Banken benytter seg ikke av garantier eller kredittderivater for å sikre engasjementer.

6.6 Validering

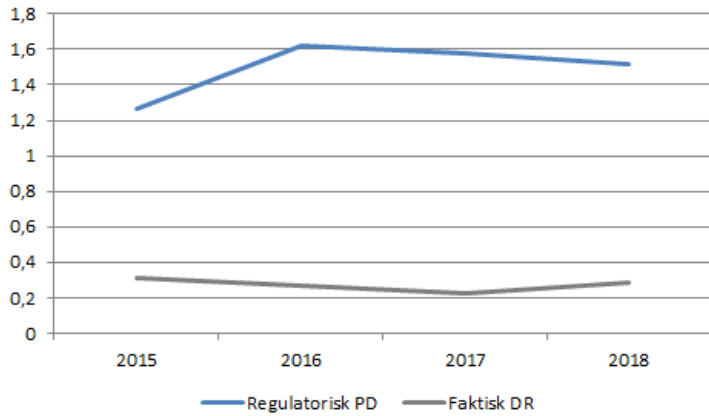
Valideringen gjennomføres minst årlig og det er bankens styre som vedtar endringer basert på valideringsprosessen. Endringer skal videre meldes eller søkes om til Finanstilsynet avhengig av endringens karakter.

Valideringsprosessen består av en kvalitativ validering og en kvantitativ validering, herunder vurdering av anvendelse av IRB-systemet samt etterlevelse av Kapitalkravforskriften. Resultatene legges frem for valideringskomiteen, som ledes av administrerende direktør, som utarbeider beslutningsgrunnlag for styret. Internrevisor gjennomfører årlig kontroll med IRB-systemet og rapporterer til styret.

Nedenfor oppsummeres valideringsresultatene PD-, LGD- og EAD-modellene. Det vises for øvrig til Excel-vedlegget for mer detaljert informasjon.

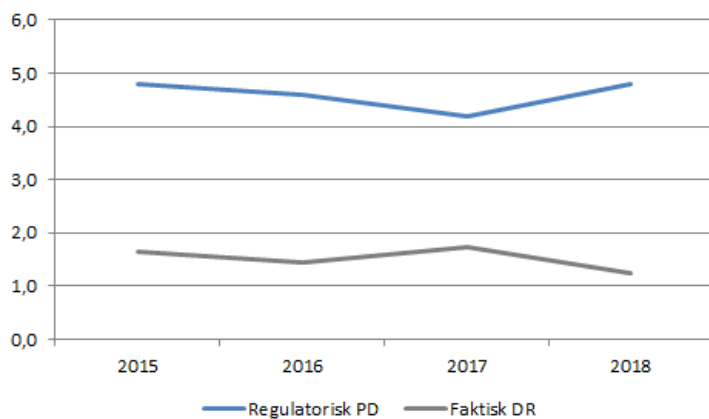
PD-modeller

Konsernet har syv ulike PD-modeller for scoring av kunder. For modellen som benyttes for scoring av massemarkedsengasjement, og i hovedsak boliglånskunder, viser meget god og stabil rangeringsevne, både på kort og lang sikt. Regulatorisk estimert mislighold (PD) har svært stor margin mot faktisk mislighold (DR). Figuren nedenfor viser regulatorisk PD sammenlignet med DR over de siste årene for massemarkedsengasjement.

For PD-modellen som benyttes for kunder innenfor foretaks-porteføljen viser den god rangeringsevne, både på kort og lang sikt. Det er svært god margin mellom regulatorisk PD og DR, både på tvers av risikoklasser og over tid.

Figuren nedenfor viser regulatorisk PD sammenlignet med DR over de siste årene for foretaksengasjement.

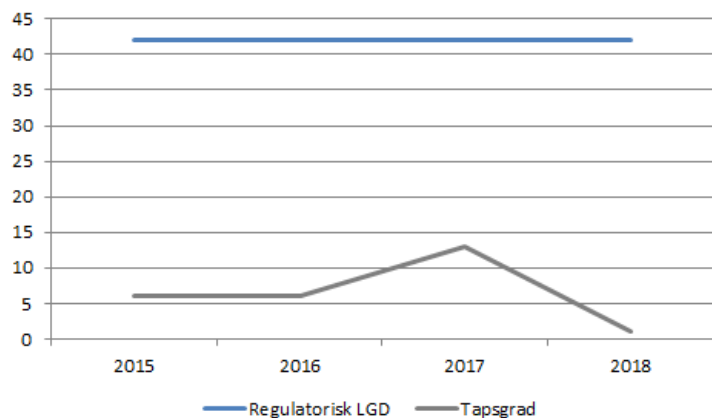
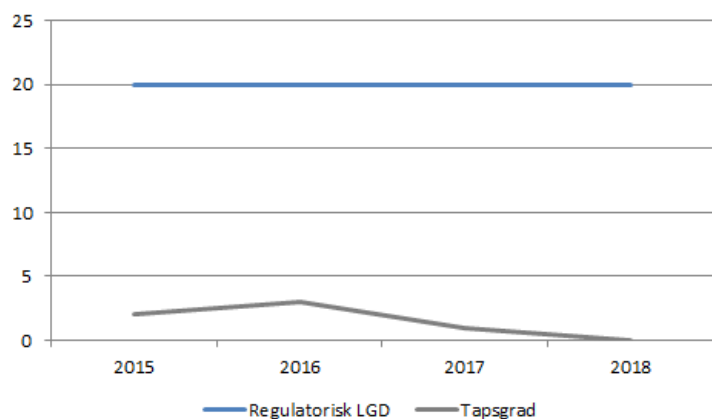

LGD-modeller

Modellen beregner bankens forventede tapsgrad (LGD – Loss Given Default) for kunder som går i mislighold. Det tas bl.a. hensyn til bankens forventede kostnader, sikkerhetsdekningen i hvert enkelt tilfelle, og i hvor stor grad betjening av engasjementet gjenopptas uten tap (tilfriskningsgrad). LGD uttrykkes som en prosentandel av engasjementet som forventes tapt ved mislighold, og disse forventningene skal representere økonomiske nedgangstider.

For massemarked har modellen god rangeringsevne og vurderes å være tilstrekkelig nedgangsjustert. For IRB-kategorien «Foretak» brukes regulatorisk modell som grunnleggende IRB bank. Denne modellen beregner LGD mellom 35 % og 45 %. Modellen vurderes å ha dårlig rangeringsevne.

Nedenfor vises regulatorisk LGD mot tapsgrad (TG) for henholdsvis massemarked med pant i fast eiendom og for foretak.

EAD-modeller

EAD er et uttrykk for en kundes forventede eksponering ved mislighold, og består av utestående saldo, og en andel av andre eksponeringer utenfor balansen (uttrukket kredittbevilgning, garantier og rembursert, lånetilsagn). Denne andelen kalles konverteringsfaktor (KF). KF gir uttrykk for hvor stor andel av uttrukket bevilgning som trekkes opp i perioden fra scoringstidspunkt til misligholdstidspunkt.

Forholdet mellom forventet og erfart eksponering ved mislighold er volatil for foretak og varierer historisk mellom 82 % og 98 %. Det vil si at erfart eksponering ved mislighold er mellom 82 % og 98 % av forventet volum, noe som viser at anvendt KF er større enn erfart KF.

For massemarkedsengasjement er forholdstallet mellom 90 % og 100 %. Forholdstallet er mindre volatil for massemarkedsengasjement enn for foretaksengasjement.

6.7 Mislighold og nedskrivninger

IFRS 9 trådte i kraft 1.1.2018 og erstattet da gjeldende standard IAS 39. Nedskrivningsreglene i IFRS 9 er basert på en modell for forventede kredittap (Expected Credit Loss - ECL). Reglene i IFRS 9 gjelder for finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi over utvidet resultat (OCI). I tillegg er også finansielle garantikontrakter omfattet. Det skal foretas avsetning for forventet kredittap på alle engasjement fra dag 1.

Sparebanken Møre har utviklet en ECL-modell med utgangspunkt i konsernets IRB parametere og fordeler engasjementene i 3 steg ved beregning av forventet tap (ECL) på utlån og garantier som omfattes av nedskrivningsreglene i IFRS 9:

Steg 1: Ved førstegangs innregning og hvis kredittrisikoen ikke har økt vesentlig, skal engasjementet plasseres i steg 1 og det avsettes for 12-måneders forventet tap.

Steg 2: Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig siden første gangs innregning, og det ikke er objektive bevis for tap, skal engasjementet overføres til steg 2 og det avsettes for forventet tap over hele levetiden.

Steg 3: Hvis kredittrisikoen svekkes ytterligere, herunder at det foreligger objektive bevis for tap, PD= 100 %, og/eller det er foretatt individuell nedskrivning, blir engasjementet overført til steg 3 og det avsettes for forventet tap over hele levetiden. I motsetning til steg 1 og 2 blir effektiv rente i steg 3 beregnet på netto nedskrevet engasjement (brutto engasjement redusert for forventet tap) istedenfor brutto engasjement.

Individuell nedskrivning for tap foretas når det foreligger indikasjoner på at et utlån er verdiforringet. En nedskrivning blir reversert når tapet er redusert og kan knyttes til en hendelse inntruffet etter nedskrivningstidspunktet. Alle utlån som anses som vesentlige, samt et utvalg andre, blir vurdert individuelt for å se om det foreligger indikasjoner på kredittforringelse.

Endring i ECL fordelt på de ulike stegene er vist i tabellen nedenfor.

KONSERN	Steg 1	Steg 2	Steg 3	Sum
Totale nedskrivninger pr 31.12.2017 ihht IAS 39				336
Effekt av endring av regler ifbm overgang til IFRS 9				-1
ECL 01.01.2018 ihht IFRS 9	25	46	264	335
Tilgang av nye engasjement	9	16	1	26
Avgang av engasjement	-6	-12	-13	-30
Endret ECL i perioden for engasjement som ikke har migrert	-2	-3	13	8
Migrering til steg 1	3	-18	-8	-23
Migrering til steg 2	-2	32	-11	19
Migrering til steg 3	0	-1	6	5
Endring i individuelle tapsnedskrivninger			-1	-1
ECL 31.12.2018	26	61	251	338
- herav forventet tap på utlån	25	60	158	243
- herav forventet tap på garantier	1	1	93	95

7. Likviditetsrisiko

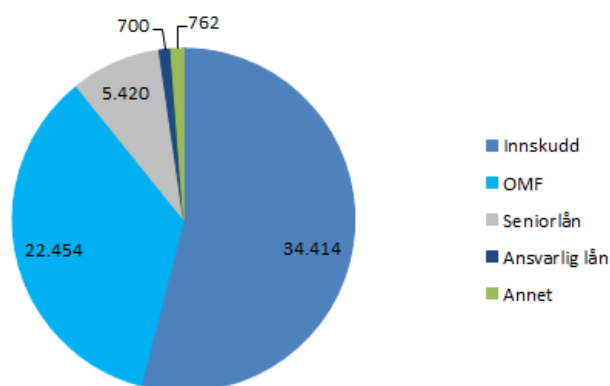
7.1 Generelt om likviditetsrisiko

Likviditet kan defineres som konsernets evne til å finansiere økninger i eiendelene og innfri sine forpliktelser etter hvert som finansieringsbehovet oppstår. Sparebanken Møre er likvid når den er i stand til å innfri gjelden sin etter hvert som den forfaller.

Styret i Sparebanken Møre har vedtatt at det aksepteres en moderat risikoprofil knyttet til likviditetsrisiko.

7.2 Likviditetsstyring

Styringen av Sparebanken Møres finansieringsstruktur er fastsatt i en overordnet finansieringsstrategi. Nevnte finansieringsstrategi blir evaluert og vedtatt av styret minimum en gang i året. Strategien gjenspeiler det moderate risikonivået som aksepteres for dette risikoområdet. Her beskrives de mål Sparebanken Møre har for å bevare sin finansielle styrke. Det er definert konkrete rammer på ulike områder for konsernets likviditetsstyring. I Sparebanken Møres beredskapsplan for likviditetsstyring er det beskrevet hvordan likviditetssituasjonen skal håndteres i urolige finansmarkeder. Grunnlaget for utformingen av finansieringsstrategien er visjonen om å bevare Sparebanken Møre som en selvstendig bank. Sparebanken Møre er en mellomstor norsk sparebank med avhengighet av det nasjonale og internasjonale fremmedkapitalmarkedet samt risikoavdekkingsmarkedet og det nasjonale egenkapitalmarkedet. Selv om banken og boligkredittforetaket har offisiell rating, gjør ovenstående at banken må ha ekstra fokus på soliditet, likviditet, resultatutvikling og markedskommunikasjon. Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde og konsernet har en innskuddsdekning på 57 % ved det siste årsskiftet.

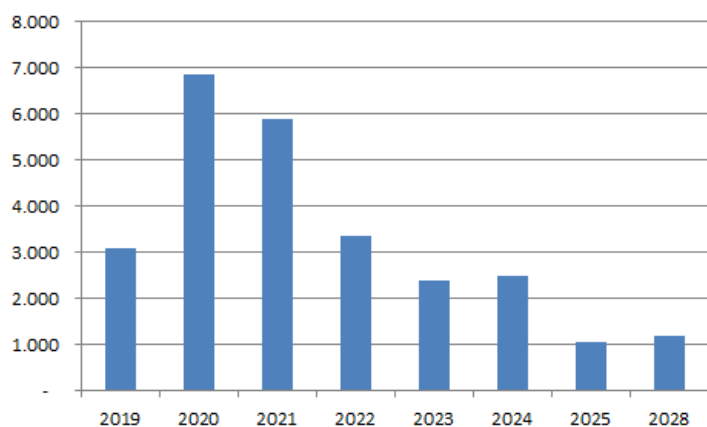

Bankens finansieringsbehov ut over innskudd blir dekket i penge- og kapitalmarkedene. Sparebanken Møre har vektlagt langsiktighet i markedsfinansieringen. Innskudd fra kunder har økt med MNOK 1.611 kroner i 2018 . Dette gir en årsvekst for innskudd på 4,9 %. Utlån til kunder økte med MNOK 3.479. Dette gir en årsvekst for utlån på 6,1 %.

I sammensetningen av den eksterne finansieringen er det prioritert å ha relativ høy andel med løpetid over ett år. Total markedsfinansiering endte på netto NOK 28,5 mrd. ved årsskiftet – vel 89 % av denne finansieringen har restløpetid ut over ett år. Mørbankens utestående seniorobligasjoner, med løpetid over ett år, har ved utgangen av 2018 en vektet gjenstående løpetid på 1,93 år, mens finansieringen fra obligasjoner med fortrinnsrett tilsvarende har en gjenstående løpetid på 3,7 2 år.

For ytterligere å få tilgang til nye finansieringskilder, og for å søke stabilisert tilgang til finansieringen fra eksterne kilder, er både Sparebanken Møre og Møre Boligkreditt AS sine utstedelser ratet av ratingbyrået Moody's. Ratingbyrået Moody's opprettholdt i desember 2018 sine gode A2-rating, med stabile utsikter, av Sparebanken Møre. Obligasjoner utstedt av Møre Boligkreditt AS er ratet Aaa av Moody's.

Figuren nedenfor viser forfallsstrukturen på konsernets markedsfinansiering.

Møre Boligkreditt AS er etablert som et ledd i konsernets langsiktige finansieringsstrategi, og kredittforetakets hovedmålsetting er å utstede obligasjoner med fortrinnsrett rettet mot nasjonale og internasjonale investorer. Selskapet har ved utgangen av 2018 netto utstående obligasjoner for 22,4 milliarder kroner i markedet, om lag 25 % av innlånene er i annen valuta enn NOK.

8. Markedsrisiko

8.1 Generelt om markedsrisiko

Sparebanken Møres markedsrisiko styres gjennom definerte posisjonsrammer for hvert risikoområde. Styring av markedsrisiko er nedfelt i Sparebanken Møres markedsrisikostrategi. Strategien vedtas av styret, og gir de overordnede føringene for konsernets aktiviteter, herunder rammer for Sparebanken Møres samlede eksponeringer innenfor valuta, renter og aksjer. Sparebanken Møre legger Finanstilsynets metodikk beskrevet i modul for markedsrisiko til grunn ved vurdering av markedsrisikoen. Vurderingen foretas for risikotypene aksjer, renter, valuta og kredittspreader. Posisjoner i derivater inngår i den samlede vurderingen innenfor hver enkelt aktivaklasse. Hovedregelen er at risikovurderingen skal baseres på de markedsrisikorammene som institusjonen har etablert. For risikotypene aksjer, renter og valuta er en slik regel lagt til grunn. Vurderingen baseres på tre ulike risikofaktorer; eksponering, risikospredning, og markedslikviditet. Det tas ikke hensyn til eventuelle diversifiseringseffekter mellom aktivaklassene. Styret fastsetter årlig totalrammen for Sparebanken Møres markedsrisiko, som skal være tilpasset bankens aktivitetsnivå og risikotoleranse.

8.2 Likviditetsporteføljen

De siste årene er LCR etablert som den viktigste stressindikatoren og grunnlag for dimensjonering av bankens likviditetsportefølje. Kravet til LCR innebærer at et foretak til enhver tid skal ha en likviditetsreserve på minst 100 prosent, det vil si at beholdning av likvide eiendeler minst skal tilsvare netto likviditetsutgang i en gitt stressperiode på 30 kalenderdager. Sparebanken Møre har en solid likviditetsportefølje. Rammer i retningslinjene er innrettet for å sikre av investerte verdipapirer kvalifiserer som tellende verdipapirer i likviditetsindikatoren LCR. Nedenfor vises sammensetningen av Sparebanken Møres likviditetsbuffer.

Rating	Markedsverdi	Andel
AAA	5 923	87,7
AA+	582	8,6
A-	48	0,7
Ikke ratet	203	3,0
Totalt	6 756	100,0

LCR-nivå	Markedsverdi	Andel
1A	2 080	30,8
1B	2 566	38,0
2A	1 509	22,3
2B	98	1,5
Andre verdipapirer	503	7,4
Totalt	6 756	100,0

8.3 Renterisiko

Sparebanken Møre måler renterisikoen ved analyser som gir effekten på resultatet av en renteendring på 1 prosentpoengs parallellskift i rentekurven. På denne måten kan en kvantifisere hvilken risiko banken har påtatt seg og hvilken effekt denne har på resultatet ved endringer i markedsrenten. Analysen angir effektiv løpetid på den rentebærende delen av balansen. Desto lenger midler bindes opp ved en plassering, jo større er det potensielle tap/gevinst ved en stigning/et fall i markedsrenten. Konsernet har en kort rentebinding og renterisikoen vurderes som moderat. Tabellen nedenfor viser potensiell resultateffekt av verdiendringer på rentebærende finansielle eiendeler og forpliktelser for konsernet ved en økning i rentenivået på ett prosentpoeng. Beregningen er foretatt basert på gjeldende posisjoner og markedsrenter pr 31. desember. De foretatte beregningene bekrefter bankens lave risikotoleranse for verdiendringer grunnet renteutviklingen.

	0-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
NOK	17	5	-16	-3	3
Val	5	0	-1	-3	1
Totalt	22	5	-17	-6	4
Ramme	25	10	30	10	20

8.4 Valutarisiko

Sparebanken Møre måler valutarisikoen ut fra nettoposisjonene i de ulike valutaene. Bankens valutakursrisiko oppstår i forbindelse med bankens virksomhet knyttet til inngåelse av valutaforretninger mot kunder og andre banker. Det er et hovedprinsipp at alle forretninger mot kunder omgående skal dekkes med motgående forretning i markedet slik at valutakursrisikoen reduseres til et minimum. Banken har ingen egenhandel innenfor valutainstrumenter. Alle balanseposter i utenlandsk valuta er omregnet til NOK etter midtkurser fra Norges Bank pr. 31.12. For sedler og mynter er det brukt tilnærmet kjøpskurser. Løpende inntekter og utgifter er omregnet til NOK etter kurser på det tidspunkt de oppsto. Netto realiserte og urealiserte gevinster/tap er resultatført. Den utilsiktede valutarisikoen har vært på et minimum gjennom året.

	Totalt	Norske kroner	Valuta	Herav: USD	EUR	JPY	CHF	Øvrige
Kontanter og fordringer på Norges Bank	857	856	1		1			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 288	1 175	113	46	11	8	8	40
Utlån til og fordringer på kunder	60 346	57 136	3 210	1 054	451	24	1 065	616
Sertifikater og obligasjoner	6 789	5 988	801		469			332
Øvrige eiendeler	1 794	1 772	22	12	1		8	1
Sum eiendeler	71 074	66 927	4 147	1 112	933	32	1 081	989
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	955	943	12	8				4
Innskudd fra kunder	34 414	34 152	262	211	33	7		11
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	26 980	21 354	5 626		5 626			
Øvrige forpliktelser	1 335	1 330	5	5				
Ansvarlig lånekapital	996	996	0					
Egenkapital	6 394	6 394	0					
Sum forpliktelser og egenkapital	71 074	65 169	5 905	224	5 659	7	0	15
Valutakontrakter			1 762	-892	4 727	-24	-1 073	-976
Netto valutaeksposering			4	-4	1	1	8	-2

8.5 Aksjerisiko

Aksjerisiko består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Aksjer i datterselskap er ikke inkludert. Sparebanken Møre har ingen handelsportefølje. Aksjeeksponeringen i de ulike porteføljene vises i tabellen nedenfor. Virkelig verdi på instrumentene som handles i et aktivt marked er basert på omsatt kurs på balansedagen. For de unoterte aksjer hvor en ikke kan foreta en tilstrekkelig pålitelig måling av virkelig verdi benyttes anskaffelseskost, eller nedskrevet bokført verdi. Sparebanken Møres finansielle risiko vurderes å være lav og betryggende.

Portefølje	31.12.2018	31.12.2017
Markedsstrategisk portefølje	39	52
Restruktureringsportefølje	1	1
Virksomhetsstrategisk portefølje	143	135
Sum Aksjer	183	188

9. Operasjonell risiko

9.1 Generelt om operasjonell risiko

Operasjonell risiko er definert som ”risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser”. Operasjonell risiko er et vidt fagfelt som griper inn på overordnet styring og kontroll og andre risikoområder.

Operasjonell risiko er knyttet til hvorvidt virksomheten i banken drives med den kvalitet som lover, retningslinjer, tilsyn, marked, eiere, m.fl. forventer, herunder foreligger det også forbrukerhensyn og regulatoriske krav på flere områder som må ivaretas.

Operasjonell risiko fanger opp alt det vesentligste av kvalitative mangler, og eventuelle kostnader forbundet med brist i konsernets løpende virksomhet og internkontroll. Alle prosesser i hele verdikjeden er eksponert for operasjonell risiko.

9.2 Styring og måling av operasjonell risiko

Avdeling Operasjonell risiko er en del av seksjon Risikostyring og Compliance og har bl.a. ansvaret for styring og kontroll av operasjonell risiko. Avdelingen skal være uavhengig av de operative funksjoner og rapporterer til styret og administrerende direktør gjennom risikorapporten månedlig med utvidet kvartalsvis rapportering.

Avdelingen skal videre være en pådriver for å utvikle god kultur for risikostyring, som fremmer bevisstgjøring av håndtering av bankens risikoområder. Dette innebærer at feil og uønskede hendelser, inkl. nesten hendelser, rapporteres og brukes for læring. Avdelingen skal bidra med rammeverk i konsernet knyttet til prosesser for håndtering av den operasjonelle risikoen.

Det er etablert en egen styringsgruppe for operasjonell risiko som er ansvarlig for å påse at en overordnet risikoanalyse utarbeides med nødvendig kvalitet. Risikoanalysen skal identifisere bankens operasjonelle risiko og sikre en risikobasert tilnærming.

Hovedmålsettingen med styring av operasjonell risiko er å etablere et rammeverk som sikrer at banken opererer innenfor vedtatt risikotoleranse. Rammeverket er tilpasset bankens aktivitets- og risikonivå og dekker hele virksomheten, og fastsetter bankens risikotoleranse for ulike områder og typer operasjonell risiko.

Styret har fastsatt at banken aksepterer lav risiko relatert til operasjonell risiko. Banken skal ha spesiell oppmerksomhet mot ikke usannsynlige hendelser som kan medføre store tap for virksomheten. Både faktiske hendelser og potensielle hendelser (nesten-hendelser) skal vurderes. Basert på risikovurderingen skal det iverksettes tiltak for å håndtere risikoen for å påse at den er i samsvar med bankens risikotoleranse.

9.3 Tilhørende oppgaver til operasjonell risiko

Følgende tilhørende oppgaver hører inn under operasjonell risiko:

Antihvitvaskingsarbeid

Policy for Antihvitvasking med tilhørende rutiner fastsetter hvordan kunder skal etableres, informasjon om de skal innhentes og registreres, og transaksjoner skal overvåkes. Avdeling Operasjonell risiko er ansvarlig for å utarbeide rutiner, følge opp transaksjoner og kunder på forsterket kontroll, samt for å påse at rutinene etterleves i resten av organisasjonen.

Mistenkelige transaksjoner og avvik fra rutinen skal inngå som en del av grunnlaget til risikoanalysene for operasjonell risiko.

Risikovurdering av produkter, prosesser og systemer

Retningslinjer for produkthåndtering fastsetter at avdeling Operasjonell risiko skal involveres ved etablering og vesentlige endringer innenfor produkter og tjenester, herunder også ved endringer i prosesser og i systemer.

Risikovurderingene inngår som en del av grunnlaget til risikoanalysene for operasjonell risiko.

Avdeling operasjonell risiko skal gjennomføre risikovurderinger ved både endringsprosessen og de nye løsningene ved denne typen prosesser. Risikovurderingen skal dokumenteres og inngå som en del av beslutningssaken.

Utkontraktering

Retningslinjer for utkontraktering fastsetter at avdeling Operasjonell risiko skal involveres ved utkontraktering av nye tjenester eller vesentlige endringer i eksisterende utkontraktinger.

Avdeling Operasjonell risiko skal gjennomføre risikovurderinger av utkontraktingene eller endringen. Risikovurderingen skal dokumenteres og inngå som en del av beslutningssaken.

Risikovurderingene inngår som en del av grunnlaget til risikoanalysene for operasjonell risiko.

Kundeklager

Retningslinjer for håndtering av kundeklager fastsetter hvordan klager skal behandles. Banken skal ha kultur for god klagebehandling.

Avdeling Operasjonell risiko skal følge klagebehandlingshåndteringen tett. Dette innebærer også å systematisk arbeid med informasjonen for bruk til forbedring av arbeidsprosesser ved organisatorisk læring.

Klagene inngår som en del av grunnlaget til risikoanalysene for operasjonell risiko.

Avvikshåndtering for personopplysninger

Retningslinjer for håndtering av personopplysninger beskriver hvordan avvik fra rutiner for behandling av personopplysninger skal håndteres.

Avdeling Operasjonell risiko er behandlingsansvarlig for personopplysninger, og skal følge opp at personopplysninger anvendes tilfredsstillende. Dersom det avdekkes eller rapporteres om avvik skal disse registreres og vurderes om de skal rapporteres til datatilsynet.

Registrerte avvik inngår som en del av grunnlaget til risikoanalysene for operasjonell risiko.

IKT-hendelser

Informasjonssikkerhetspolicy med tilhørende instruks beskriver hvordan ansatte skal behandle informasjon, herunder objekter som håndterer informasjonen. Avdeling Operasjonell risiko er ansvarlig for informasjonssikkerhetspolicyen og tilrettelegging for etterlevelse av denne. Ved eventuelle avvik må det iverksettes tiltak.

Kvalitetssystemet for IKT som bygger på IKT-forskriften fastsetter krav til hendelser som skal rapporteres til Finanstilsynet ifbm. mangler i bankens systemer. Ansvarlig for rapportering er leder for avdeling IT Drift og Forvaltning.

IT Drift og Forvaltning utarbeider årlig en risikoanalyse for bankens systemer, samt gjennomgår de tjenester som er utkontraktet.

Avvik fra informasjonssikkerhetspolicy, hendelser rapportert til Finanstilsynet og risikoanalysen av bankens systemer inngår som en del av grunnlaget til risikoanalysene for operasjonell risiko.

Sikkerheshendelser

Sikkerheshåndboken fastsetter retningslinjer for å verne verdier og hindre økonomisk tap og tap av omdømme for Sparebanken Møre. Avdeling Operasjonell risiko er ansvarlige for utarbeidelse av retningslinjer, å påse etterlevelse i organisasjonen og registrere hendelser.

Hendelser, eksterne og interne, som medfører risiko for tap av verdier eller omdømme, og avvik fra sikkerhetsrutinene skal inngå som en del av grunnlaget til risikoanalysene for operasjonell risiko.

Beredskapsplaner og kontinuitet

Bankens beredskapsplaner, både på overordnet nivå og for vesentlige virksomhetsområder, skal være dekkende for hele virksomheten. Planene skal regelmessig testes, og oppdateres basert på resultatene fra testene, regelmessige risikovurderinger og endringer i rammebetingelsene.

Avdeling Operasjonell risiko skal være en pådriver for gjennomføring av tester og benytte resultatene som en del av grunnlaget til risikoanalysene for operasjonell risiko.

Banken benytter seg av basismetoden for beregning av kapitalkravet for operasjonell risiko i pilar 1. Banken skal i sin interne kapitalvurderingsprosess (ICAAP) minimum årlig vurdere sitt kapitalbehov for operasjonell risiko. I den forbindelse skal banken vurdere om beregnet regulatorisk kapital er tilstrekkelig sett i forhold til risikonivå, og vurdere om det er behov for et pilar 2-tillegg for operasjonell risiko.

Vurderingen av kapitalbehovet og drivere for kapital skal inngå som en del av grunnlaget til risikoanalysene for operasjonell risiko.

10. Compliance risiko

Compliancerisiko er løpende og fremtidig risiko med hensyn til inntjening og kapital knyttet til konsernets brudd på eller manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lover og forskrifter.

Compliancerisiko kan medføre offentlige sanksjoner (tap av konsesjon eller bøter), privatrettslig kompensasjon, og/eller erstatning for skade ved kontraktsbrudd. Compliancerisiko kan også medføre tap av omdømme, begrense forretningsmuligheter og redusere ekspansjonspotensial.

Compliancerisiko vurderes sammen med strategisk, driftsrelaterte, rapporteringsrelaterte og etterlevelsesrelaterte mål. I praksis betyr dette at compliancerisiko vurderes samtidig med andre risikoer ved gjennomgang av Sparebanken Møres risikostراتيجier (kreditt, likviditet, marked og motpart), samt ved vurdering av operasjonell risiko.

Sparebanken Møres overordnede mål for compliance er å sikre at konsernet opererer i samsvar med lover og forskrifter. Toleranse for avvik skal være lav.

11. Strategisk risiko

Strategisk risiko er risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser for ekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. I Sparebanken Møre er denne risiko gruppert i fire hovedgrupper: strategiutvikling, strategisk vekst, produktlønnsomhet og datterselskap.

Styret i Sparebanken Møre sørger for at det årlig gjennomføres en omfattende strategiprosess som definerer konsernets mål, strategier og risikoprofil. Gjeldende strategidokument, «Møre 2022», ble vedtatt av styret i august 2018, og implementeringen av arbeidet med de tiltak som her ble besluttet er allerede påstartet. Styret vedtar de overordnede langsiktige økonomiske målene for Sparebanken Møre. Disse er nedfelt i konsernets strategidokument. Dokumentet revideres årlig i en felles prosess mellom styret og bankens topledelsegruppe. Styret sikrer på denne måten at banken ledes slik at de fastsatte overordnede mål nås.

12. Forretningsrisiko

Forretningsrisiko er risiko for uventede inntektssvingninger som har andre årsaker enn kredittrisiko, markedsrisiko eller operasjonell risiko. Bankens inntjening skal være et produkt av kunderelaterte aktiviteter, ikke finansiell risikotaking. Ved vesentlige endringer i, eller etablering av nye, produkter eller forretningsområder skal det foreligge en vurdering av konsekvens for konsernets og de berørte selskapers risiko før iverksettelse.

13. Omdømmerisiko

Kritiske suksessfaktorer for å bevare et godt omdømme knytter seg til kompetente medarbeidere, korrekte holdninger og handlemåter, god intern og ekstern kommunikasjon, og velfungerende målemetoder. Konsernet gjennomfører egne målinger av kundetilfredshet, i tillegg til å være inkludert i regionale omdømmemålinger. Generell tillit i markedet og ovenfor kunder er nært relatert til konsernets økonomiske utvikling og soliditet.

FORSIDEBILDE

I 2018 var det 175 år siden den første banken i det som i dag utgjør Sparebanken Møre ble etablert. Gjennom 2018 har vi markert jubileet på ulike måter i lokalsamfunnet vårt, blant annet med to gratiskonsert der artisten Sigríd var en av artistene som sto på scena.

Foto: Scream Media/Martin Litwicki